

1991 vp

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä

15 päivänä marraskuuta 1991

Lausunto n:o 8

Liikennevaliokunnalle

Liikennevaliokunta on kirjeellään 7 päivältä marraskuuta 1991 pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 119 laeiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta sekä sairausvakuutuslain, kuntoutusrahalain, merimieslääkelain 1 §:n ja työttömyyskassalain muuttamisesta sekä ulkomaanliikenteen lastialusten kilpailuedellytysten edistämisestä annetun lain kumoamisesta.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina apulaisosastopäällikkö Raimo Kurki liikenneministeriöstä, osastopäällikkö Tuomas Nylund Suomen Varustamoyhdistyksestä, liittosihteeri Per-Erik Nelin Suomen Merimies-Unionista, toimitusjohtaja Hans Ahlström Ålands Redarföreningistä, vt. toiminnanjohtaja Anton Sjöholm Suomen Konepäällystöliitosta edustaen myös Suomen Laivanpäällystöliittoa, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, professori Ilkka Sara-viita ja professori Kari-Pekka Tiitinen.

Käsiteltyään asian lähinnä valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan, että eräisiin pohjoismaissa ja EY-maissa toteutettuihin merenkulun kehittämiskäytäntöihin viitaten myös Suomessa otetaan käyttöön aluksen käyttökustannuksia alentava järjestely, jolla merenkulun kansainvälistä kilpailukykyä parannetaan. Ulkomaan kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle suoritettaisiin tietyin edellytyksin tukea valtion varoista. Kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella työskentelevän merenkulkijan osalta voitaisiin työehtosopimuksin poiketa yleisistä suomalaisista työ- ja palkkaehdoista.

Esitys liittyy vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesitykseen.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1992 alusta.

Esityksen säätämisyjärjestysperustelujen mukaan ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta ehdotettu laki voidaan säätää valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä määrättyssä järjestyksessä. Perusteluissa käsitellään erikseen lakiehdotuksen 8 §:ää, johon sisältyy uusi työsopimuksen irtisanomisperuste. Koska tämän säännöksen vaikutuksesta on esitetty erilaisia käsityksiä, hallitus on pitänyt suotavana perustuslakivaliokunnan lausunnon hankkimista.

Valiokunnan kannanotot

Esityksen valtiosääntöoikeudellisesti merkittävä kohta on ensimmäisen lakiehdotuksen 8 § siltä osin kuin sen mukaan aluksen merkitseminen kauppa-alusluetteloon on sellainen taloudellinen ja tuotannollinen syy, jonka perusteella työnantaja voi irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen.

Ehdotus merkitsee sitä, että ennen lain voimaantuloa tehtyihin työsopimuksiin tulee sovellettavaksi uusi irtisanomisperuste. Valtiosääntöoikeudellisesti luonnehtien kysymys on puuttumisesta sellaisiin vallitseviin oikeussuhteisiin, jotka ovat syntyneet asianmukaisesti ennen nyt säädettävää lakia voimassa olleen lainsäädännön perusteella. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen, varallisuusoikeudellisten oikeustointen ja niiden ehtojen pysyvyyttä koskevan tulkintakäytännön mukaan (esim. PeVL 2/1991 vp) pääsääntönä on se, että uusi laki ei saa muuttaa tai järkyttää sitä ennen voimassa olleeseen lakiin perustuen syntyneitä olosuhteita. Tämä tulkintakäytäntö pohjautuu hallitusmuodon 6 §:ssä turvattuun omaisuusuojaan.

Perustuslakivaliokunnan käytännössä on hyväksytty joitain poikkeuksia edellä mainittuun pääsääntöön. Taannehtivilla säännöksillä

on pidetty mahdollisena selventää ja täydentää voimassa olevia oikeussuhteita, kunhan aineelliseen oikeuteen ei näin tuoda mitään oleellisesti uutta (esim. PeVL 5/1983 vp). Ehdotetun uuden irtisanomisperusteen säätämistä ei voida pitää vain nykyistä oikeustilaa selventävänä tai täydentävänä toimenä, vaan sen nimenomaisena tarkoituksena on olennaisella tavalla uudistaa merenkulkijain työsopimusten irtisanomisperusteita kauppa-alusrekisteriin merkittävien alusten osalta. Koskiessaan myös jo ennen lain voimaantuloa tehtyjä työsopimuksia lakiehdotuksen 8 § puuttuu perustuslainvastaisesti nykyisen lainsäädännön perusteella tehtyihin varallisuus-oikeudellisiin oikeustoimiin. Tästä syystä lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä. Jos 8 § sen sijaan koskisi vain lain voimaantulon jälkeen tehtäviä työsopimuksia, lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Lakiehdotuksen 9 § sisältää sen mahdollisuuden, että suomalaisen merenkulkijan työsuhteen ehtoja koskeva riita-asia, joka ei koske työehtosopimuksen tulkintaa tai soveltamista, ratkaistaan ulkomaaisessa tuomioistuimessa. Jotta näin

voitaisiin suomalaisen merenkulkijan osalta sopia ulkomaalaisen työntekijäyhdistyksen kanssa tehdyllä työehtosopimuksella, tulee merenkulkijan olla tuon työntekijäyhdistyksen jäsen. Perustuslakivaliokunta katsoo, että liikennevaliokunnan tulisi kiinnittää huomiota tämän säännöksen asianmukaisuuteen suomalaisen merenkulkijan oikeusturvan kannalta.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että hallituksen esitykseen sisältyvä ensimmäinen lakiehdotus on käsiteltävä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyssä järjestyksessä mutta se voidaan, jos valiokunnan 8 §:stä tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon, käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että hallituksen esitykseen sisältyvät muut lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Zyskowicz, varapuheenjohtaja Alho, jäsenet Kekkonen,

Koskinen, M. Laukkanen, J. Leppänen, Nikula, Näsi (osittain), Varpasuo, Vistbacka ja Väistö sekä varajäsenet Helle ja Lamminen.